

BÖLGE PLANLARINDAKİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN POLİTİKA VE STRATEJİLERİN ÖRNEKLER ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

Mete Korhan ÖZKÖK¹

¹*Kırklareli Üniversitesi, Kırklareli, metekorhanozkok@klu.edu.tr*

ÖZET

Sürdürülebilirlik kavramı, bugünün gereksinimlerinin, gelecek kuşakların da kendi gereksinimini karşılama hakkını ortadan kaldırmadan karşılanmasını savunmakta, kentlerin sürdürülebilirliği ise ülkesel ve bölgesel kalkınma, gelişme ve kaynak yönetimi için büyük bir önem taşımaktadır. Ancak sürdürülebilir kalkınmanın sadece alt ölçek uygulamalar ile sınırlandırılmaz yapısı nedeniyle bölge ölçeğinde uygulamaların geliştirilmesini de gerekli kılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik geleneksel planlama yaklaşımı, esnek olmayan yapısı ve mekânsal olmayan konularda güçlü kararlar getirememesi bakımından eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu nedenle özellikle 1980’li yıllardan sonra sürdürülebilirliğin sağlanmasında stratejik planlama yaklaşımlarına sahip planların oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Buna göre çalışmada, Dünya’dan ve Türkiye’den bölge planı örnekleri ele alınarak sürdürülebilirliğe ilişkin stratejilerin karşılaştırmalı bir biçimde incelenecek ve sürdürülebilirliği sağlamada planlama anlayışları arasındaki temel farklar ve planlamanın sürdürülebilirlik ile entegre düzeyi ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Bölge Planlama, Sürdürülebilir Kalkınma, Planlama Politika ve Stratejileri, Stratejik Planlama, Kırklareli*

ABSTRACT

The concept of sustainability advocates that development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. Urban sustainability is crucial issue for national and regional development and resource management. However, sustainability will not be limit only urban scale sustainable practices due to nature of sustainability, practices must be make on a regional scale. Traditional planning approach for sustainable development was criticized for its structure that inflexible and bring weak decisions on non-spatial issues. Therefore, it observed that the development of the planning, especially with strategic planning approach to ensure sustainability after the 1980s. Aim of this study is analyzes strategies for sustainability in regional plan practices from World and Turkey in a comparative format and identify main differencies between planning approach for ensure sustainability. Another aim is discovers the level of intergration between planning and sustainability.

Key Words: *Regional Planning, Sustainable Development, Planning Policies and Strategies, Strategic Planning, Kırklareli*

1. GİRİŞ

1970’ler ile beraber hakkında ilk söylemler oluşmaya başlayan, 1987 “Ortak Geleceğimiz” yayını ile beraber önemli boyut kazanan, 1992 Rio Bildirgesi ve 1996 Habitat-II Konferansı çalışmaları ile beraber kavramsal yapısı ortaya konan sürdürülebilir kalkınma kavramı,

planlama anlayışında büyük değişiklikleri beraberinde getirmiştir (Çetinkaya ve Görer, 1995; Özer, 1995). Sürdürülebilirlik kavramını kısaca ifade edecek olursak; bugünün gereksinimlerinin, gelecek kuşakların da kendi gereksinimini karşılama hakkını ortadan kaldırmadan karşılanmasıdır. Bu tanımı açıklayacak olursak; ekonomik, sosyal ve çevresel mekândaki gereksinimlerin, kaynakların uzun vadede dengeli kullanımı ve gelecek kuşakların ihtiyaçları düşünülerek giderilmesidir. Buna bağlı olarak sürdürülebilir planlama yaklaşımı ise ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği ilişkin hedef ve ilkeleri içeren strateji bütünüdür.

Kentlerin sürdürülebilirliği ise ülkesel ve bölgesel kalkınma, gelişme ve kaynak yönetimi için büyük bir önem taşımaktadır. Bu noktada, planlama sisteminin sürdürülebilirliği uygulayabilme kapasitesinin incelenmesi için ilk olarak planlama politika ve eylemlerinin incelenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirliğin özellikle mekânsal ölçekte plan uygulamaları ile entegrasyonu sırasında stratejilere bağlı geliştirilen eylemlerde sorunlar oluşabilmekte veya kimi politikalar eylem aşamasında göz ardı edilebilmektedir. Ayrıca kentlerin sürdürülebilirliğinin sadece alt ölçek planlama uygulamaları ile sağlanamayacak nitelikte olması, daha geniş kapsamlı politikaların oluşturulacağı üst ölçek uygulamaları zorunlu kılmaktadır. Bu açıdan bölgesel kurumlar, bölge planları önemli aktörler olarak ön plana çıkmaktadır (Demiral, 2005).

Çalışmanın temel amacı; Dünyadan ve Türkiye’den bölge planı örnekleri ele alınarak sürdürülebilirliğe ilişkin stratejilerin karşılaştırmalı bir biçimde incelenmesi ve sürdürülebilirliği sağlamada planlama anlayışları arasındaki farkların ve değişimin ortaya konmasıdır. Çalışma kapsamında ise; bölgesel gelişme - sürdürülebilirlik ilişkisi ve planlamaya yönelik iki farklı yaklaşım olan, stratejik ve geleneksel planlama yaklaşımı incelenecek, bölge planlama uygulamalarında kullanılan bu iki yaklaşımın sunduğu avantaj ve dezavantajlara dair kavramsal yorumlamalarda bulunulacaktır. Çalışmanın diğer bölümünde ise, Dünya’da stratejik yaklaşıma sahip bölge planı örnekleri (Western New York (Amerika), Highlands and Islands (İskoçya), Western Australia (Avustralya)) ve Türkiye’den mekânsal bölge planı örneği (1/25000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı) ele alınacaktır. İlgili örneklerdeki sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen stratejiler içerik analizi yöntemi ile incelenecektir (Tablo 1, Tablo 2). Tüm bu karşılaştırmalı incelemeler sonucunda ise, sürdürülebilirliğin planlamaya olan entegrasyonu ve ilkelerin niteliği sorgulanacak, Kırklareli örneği özelinde bu ilkelerin, eylemlerle desteklenme oranı bulunacaktır.

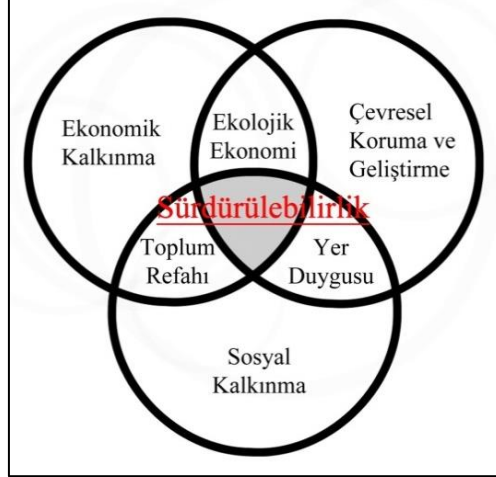
2. GELENEKSEL/ STRATEJİK PLANLAMA, BÖLGESEL GELİŞME ve SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA YÖNELİK KAVRAMSAL YORUMLAMALAR

Bu bölümde, geleneksel planlama ve stratejik planlama tartışmalarına bölge planlama kavramı üzerinden yorumlar getirilecek ayrıca sürdürülebilir kalkınma ile bölge ölçeği arasındaki ilişki incelenecektir.

2.1. Sürdürülebilirlik ve Bölge Ölçeği

Özellikle 1980’lerden sonra ekonomik yapıda görülen küreselleşme, ekonomik kalkınma öncelikli vizyonların ön plana alınması ve rekabetçi ortamın artması sonucunda doğal kaynaklar üzerinde aşırı tüketim baskısı oluşmaya başlamıştır. Bu probleme çözüm olarak, 1970’ler ile başlayan, 1987 “Ortak Geleceğimiz” yayını ile beraber önemli boyut kazanan, 1992 Rio Bildirgesi ve 1996 Habitat-II Konferansı ile devam eden süreç sonunda “sürdürülebilir kalkınma” kavramı ortaya konmuştur. Buna göre, sürdürülebilir kalkınma

kavramı; ekonomik kalkınma sağlanırken çevre sorunlarının oluşmasını engellemeyi, doğal kaynakların kullanımının sürdürülebilir kılınmasını ve bununla beraber sosyal dokuda da hakça ve eşitlikçi gelişimin sağlanmasını savunmaktadır (Çetinkaya ve Görer, 1995; Özer, 1995). Dolayısı ile sürdürülebilir kalkınmanın, sosyal-ekonomik ve çevresel olmak üzere üç ana mekânı ele aldığını söylemek mümkündür (Şekil 1).



Şekil 1: Sürdürülebilirlik Kavramının Temel Konuları (Newman, 2005).

Kentlerin sürdürülebilirliği ise ülkesel ve bölgesel kalkınma, gelişme ve kaynak yönetimi için büyük bir önem taşımaktadır. Ancak günümüzde sosyal ve ekonomik mekânın geldiği karmaşık ve kompleks yapı düşünüldüğünde, sürdürülebilirliğin sadece kent ölçeğinde ele alınamayacak bir kavram olduğu savunulmaktadır (Demiral, 2005; Newman, 2005). Özellikle küresel rekabetçi ortama uyum sağlamak için getirilen ekonomik kararların (sanayi tesisleri, enerji tesisleri vb. üretime yönelik tesisler) doğal kaynaklar üzerinde belirli sınırlara bağlı kalmayan etkiler gösterdiği ve sosyal yapıda da belirli sınırlara bağlı kalmayan akışlara neden olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısı ile mekân üzerine getirilen kararların etkileri sadece alt ölçekte kent sınırları içerisinde izlenemeyecek bir yapı oluşturmakta, daha geniş kapsamlı politikaların oluşturulacağı bölgesel/ulusal düzeyde üst ölçek uygulamaları zorunlu kılmaktadır. Ayrıca bölge özelinde sosyal, ekonomik ve çevresel yönetim ve gelişimi sağlayacak ilke ve strateji bütününün sunulması ve bölgesel ölçekte aktörler arası katılımın sağlanması, ulusal ölçekte hazırlanan stratejiler ile kent ölçeğinde hazırlanan stratejiler arası bağlantının sağlanması bakımından önemlidir (Demiral, 2005; Newman, 2005). Bölge özelinde getirilecek stratejik planlama kararlarının; sürdürülebilirliği mekânsal planlama ölçeğinden çıkartarak, iklim değişikliği, enerji kaynakları yönetimi, geri dönüşüm/yeniden kullanma, sera gazı emisyonu gibi birebir mekânsal olmayan konuları da daha iyi bir biçimde kapsayacağını söylemek mümkündür. Bu amaç için, 2002 yılında Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma İçin Bölge Yönetim Ağı (Network of Regional Governments for Sustainable Development (NRG4SD)) kurulmuştur. Bu sayede uluslararası bir ağ vasıtası ile bölgeler arası sürdürülebilir kalkınma konusunda bilgi akışının sağlanması ve yapılacak çalışmalarda iklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin korunumu, su kaynaklarının korunumu gibi tematik konularda da bilginin sağlanması amaçlanmıştır (Newman, 2005; <http://www.nrg4sd.org/>).

2.2. Bölge Planlama Süreci ve Stratejik Planlama Yaklaşımı

Geleneksel planlama anlayışına dair ilk eleştiriler 1960'lı yıllar ile beraber oluşmaya başlamıştır. Bu dönemlerde geleneksel (mekânsal) planlama anlayışı; esnek olmaması, özel

sermayeye yönelik ekonomik gelişmeler için engel olarak görülmesi, ekonomik ve sosyal mekân ile ilgili birebir arazi kullanım üzerinde gösterilemeyen üst konularda üretilen stratejilerin çok güçlü ve süreç yönetici nitelikte olmaması, üstten buyurucu bir niteliğe sahip olması dolayısı ile katılım sürecini ön plana almaması bakımından eleştirilmiştir. Küreselleşme ile beraber 1980'li yıllar ile başlayan ve 2000'li yıllar ile gelişen süreç sonunda; daha esnek, kısa vadeli, değişen sosyal ve ekonomik ortama adapte olabilen, proje ve strateji temelli bir planlama anlayışı ortaya çıkmıştır (Çetin, 2006; Firidin Özgür, 2009; Polat, 2010). Dünyada görülen bu değişim süreci ile beraber Türkiye'de de stratejik planlara dair ilgi artmış ve bu anlayışa uygun olarak kalkınma ajansları tarafından stratejik bölge planları bunun dışında il gelişim planları gibi belgeler hazırlanmaya başlamıştır (Polat, 2010). Ancak ilgili belgeler incelendiğinde kararların, mekânsal boyutlarının eksik olduğu bununla beraber 1/100000 ve 1/25000 ölçekli hazırlanan Çevre Düzeni Plan çalışmalarına yön gösterecek şekilde plan ölçek ve kararları arasında ilgili ilişkilerin kurulmadığı görülmektedir. Dolayısı ile üst ölçekte getirilen stratejik kararların, plan çalışmalarına dâhil olamadığını söylemek mümkündür. Ayrıca ilgili stratejik anlayışa sahip belgeler incelendiğinde, üretilen kararlar ile mekânsal kararlar arası ilişkilerinin tanımlanmadığı, mekânsal gelişim ve düzenleme sürecinde kararların nerede ve nasıl bir kapsamda kullanılacağı tam olarak belirtilmediği görülmektedir (TRAKYAKA, 2010; Polat, 2010). Bu açıdan Türkiye'de planlama sisteminde her ne kadar stratejik planlama ile ilgili çalışmalar yapılsa da, hala mekânsal anlayışın hâkim olduğunu söylemek mümkündür.

Küreselleşme ile beraber, sınırlar arası sosyo-ekonomik ilişkilerin artması ve gelişmesi, yeni bölgelik anlayışı ile beraber bölgesel politikaların hedef ve faaliyetlerinde değişimlerin görülmesi sürecinde bölge tanımının da değiştiği izlenmektedir. Eski bölgeci ve coğrafi bakış açısı ile tanımlanan "belli fiziki ortak özelliklere sahip ve yönetsel açıdan belli sınırlara sahip alan" bölge kavramı da tanım olarak değişmiş, küreselleşme süreci ile beraber "aralarındaki ekonomik rekabet gücü ve ilişki ağları" ile tanımlanan bir kavrama dönüşmüştür. Bununla beraber eski bölgeci anlayıştaki keskin bölge sınır algısı da yerini esnek, ilişkilere göre tanımlanan bir sınır algısına bırakmıştır (John ve Whitehead, 1997; Jones ve Macleodt, 2004; Özmen, 2004; Dimitriou ve Thompson, 2008(b)). Dolayısı ile küresel sosyal ve ekonomik ilişkilere sahip bölgelerde planlamanın sadece mekânsal ölçekte belirli arazi kullanım ve ulaşım kararları ile başlı başına yönetilemeyeceğine dair ilk söylemler bu dönem oluşmaya başlamıştır. Ayrıca ulusal ölçek ile yerel ölçek arasında bulunan bölge planlamanın ulusal ölçekte alınan stratejik kararların yerel ölçeğe kadar iletilmesini sağlaması gereken yapısı bulunmaktadır. Dolayısı ile ekonomide görülen küreselleşme, özellikle günümüzde çevresel ölçekte en önemli konulardan biri olan küresel ısınma, iklim değişikliği, güvenlik, bölgeler arası göçler, bölgeler arası rekabet ve eşitsizlik gibi konular ele alındığında bölge planlama anlayışının mekânsal politikaların yanı sıra güçlü stratejik kararları da içermesi gerektiği savunulmaktadır (Spindler, 2002; Dimitriou ve Thompson, 2008(a)).

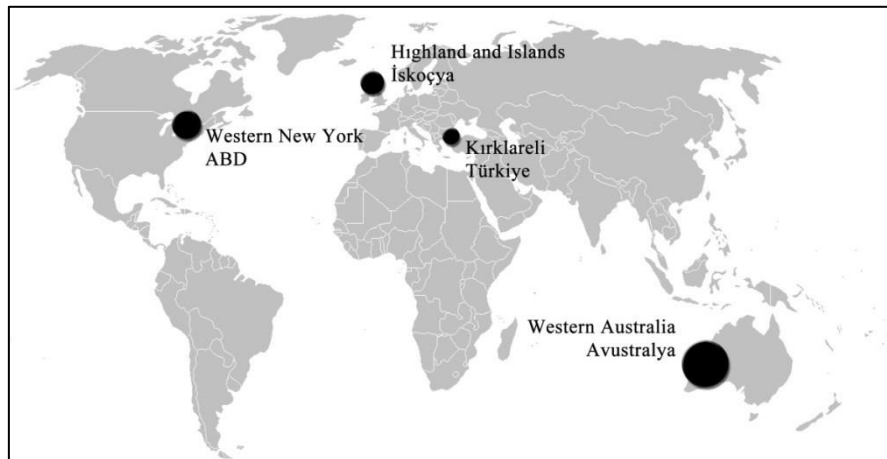
Bu yapısına bağlı olarak, sorunların çözümünde ve stratejilerin geliştirilmesinde birçok farklı aktörün etkin katılımı ve sorunun tipine bağlı olarak geniş ölçekte bilginin analiz edilmesi gerekli olmaktadır. Sonuç olarak ise, karar üretme sürecinin kendisi çok karmaşık ve öngörülemez bir hal almaktadır. Bu süreçte stratejik planlamanın görevi ise, karmaşık problemleri tanımlayıp, analiz edip, yorumlayarak en verimli kararların alınmasını sağlamak ve tüm bu sürecin kendisini yönetmektir. Bu bakımdan stratejik planlama, bölge planlamanın karmaşık ve zor problemlerinin çözülmesi için uygun bir anlayışı ortaya koymaktadır (Dimitriou ve Thompson, 2008(b)).

Bununla beraber dünya örnekleri incelendiğinde; küreselleşmenin önemi, âdem-i merkeziyetçi yönetim anlayışının gereğinin giderek daha da çok ön plana çıkması, ekonominin yönetilmesinde güçlü kamu müdahalesi ve yönetimi ihtiyacının artması, özel sektör katılımına yönelik ihtiyaç, ekonomik, toplumsal ve çevresel açıdan bölgesel sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması gibi nedenlerin bölge planlamadaki mekânsal anlayışın daha stratejik eksenli bir anlayışa dönüştürdüğünü söylemek mümkündür (Spindler, 2002; Dimitriou ve Thompsom, 2008(a)). Mekânsal planlama anlayışı ile gerçekleştirilen bölge planları incelendiğinde, çalışmaların genel olarak mekân üzerinde tesis ve aktivitelerin yerini belirlemek ve mekânsal gelişim kararları oluşturmak üzerinde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir (Martins, 1986; Dimitriou ve Thompsom, 2008(b)). Buna karşıt olarak stratejik planlama ise, bölge planlamaya esneklik ve çeşitlilik katarak, değişik özelliklere sahip, farklı küreselleşme süreçleri geçiren ve etkiler yaşayan bölgelere yönelik farklı plan yaklaşımlarının geliştirilebilmesini sağlamaktadır. Bununla beraber stratejik anlayış, ulusal-bölgesel-yerel ölçekte geliştirilen stratejilerin paralel bir şekilde uygulanması ve birbirine bir uyum içinde kalabilmesini sağlamaktadır. Ayrıca mekânsal kararlar üretmek ile sınırlı kalmayan yapısı nedeniyle toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirliğe yönelik daha gelişmiş kararların oluşturulabilmesine de yardımcı olmaktadır (Dimitriou ve Thompsom, 2008(b)).

3. DÜNYA'DAN VE TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLER ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

3.1. Dünyadan ve Türkiye'den Ele Alınan Örnekler

Çalışmada dünyadan örneklerin seçim sürecinde; Jackson (2000), Moss vd. (2000), Lafferty (2001), Dühr (2005), Newman (2005), Dimitriou ve Thompsom (2008), Anand ve Sandos (2011), Poloncarz (2013) kaynaklarında ele alınan bölgesel bazda sürdürülebilir kalkınmaya yönelik hazırlanmış ve başarılı olarak nitelendirilen plan uygulamaları üzerinde yoğunlaşmıştır. İlgili örnekler, Türkiye'den örnek olarak seçilen Kırklareli bölgesi ve bölge özelinde hazırlanmış mevcut plan uygulaması ile sağlıklı bir şekilde karşılaştırılabilmesi için uygunluk bakımından incelenmiş ve sonuç olarak planlama vizyonu, plan kararları, genel coğrafi ve arazi kullanım yapısı, nüfus büyüklüğü gibi kriterler arasında en çok benzerlik gösteren uygulamalar çalışmada örnek olarak ele alınmıştır (Şekil 2).



Şekil 2: Dünya ve Türkiye'den Seçilen Örneklerin Konumları

3.1.1. Western New York (Batı New York) - Amerika

Batı New York, New York eyaletinin batı sınırını oluşturan alt bölgesidir. Bölgenin nüfusu toplam 1.399.677 kişidir. Bu nüfusun 919.040 kişisi ise Erie bölgesinde yaşamaktadır

(<https://pad.human.cornell.edu/>). Bölgenin genel ekonomik karakterini, kış ve kıyı turizmi, imalat sanayi, tarım, madencilik oluşturmaktadır. Bölge özellikle, ülke genelinde sahip olduğu Niagara Şelaleleri ve diğer tarihi-doğal milli parkları ile ön plana çıkmaktadır (NYSERDA, 2013).

2013 yılında Batı New York Bölgesi (Niagara-Chautauqua- Chattarugus- Allegany ve Erie şehirlerini kapsayan bölge) için New York Eyaleti Enerji Araştırma ve Kalkınma Kurumu (NYSERDA) tarafından, Daha Temiz, Daha Yeşil Topluluklar (CGC) programı kapsamında hazırlanan stratejik temelli sürdürülebilir bölge planı hazırlanmıştır. Planın vizyonu “doğal kaynaklar korunurken, sosyal ve ekonomik büyümenin en verimli bir şekilde desteklenmesi” şeklinde belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, hazırlanan bölge planı ile; sera gazı emisyonunu azaltmaya, yenilebilir enerji kaynaklarını teşvik etmeye, iklim değişikliklerine uyum sağlamaya, bölgesel ekonomik iyileştirmeye, doğal kaynakları korumaya ve tarımda ekonomik canlılığı sağlamaya yönelik stratejik temelli kararlar getirilmiştir. Planda, bölge yönetimi ve bölge planları için sürdürülebilir kalkınma bakış açısı doğrultusunda politikalar, stratejiler, hedefler ve göstergeler tanımlanmıştır. Bu kapsamda altı temel politika alanında (enerji, arazi kullanımı ve yaşanabilir topluluklar, ulaşım, tarım ve ormancılık, su kaynakları, atık yönetimi) göstergeler, stratejiler ve hedefler tanımlanmıştır (NYSERDA, 2013; Poloncarz, 2013).

3.1.2. Highlands and Islands – İskoçya

Highland and Islands (HIS), İskoçya’daki en büyük bölgelerden biridir. Bölge çok geniş bir sınıra sahip olsa da toplam nüfusu 447.043 kişidir. Bu nüfusun 144.375 kişisi ise Inner Moray Firth kentinde yaşamaktadır. Bölgenin genel ekonomik karakterini, tarım, turizm, imalat sanayi ve inşaat sektörü oluşturmaktadır. Bölge özellikle ülke genelinde sahip olduğu tarım alanları bakımından ön plana çıkmaktadır (<http://www.hie.co.uk/>).

1993 yılında Highlands and Islands (HIS), Avrupa Birliği yapısal fonlarından yararlanmaya hak kazanmış, bu kapsamda 1994-1999 yılları arasında özellikle bölge özelinde kırsal alanların düzenlenmesi için stratejik plan ve politikalar geliştirilmeye başlamıştır. Bu dönemler arasında HIS bölgesinde Avrupa Birliği Yapısal Fonları politika hedeflerine bağlı kalınarak yerel yönetimin kapasitesinin geliştirilmesi ve bölgesel gelişmeye yönelik programların oluşturulması için çalışmalar yapılmıştır. Bölgesel gelişmeye yönelik hazırlanan uygulamalarda, bölgenin ülke genelinde güçlü ekonomik ilişkiler kurabilmesi, hizmet ve finans sektörünün geliştirilmesi, küçük-orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi ele alınan başlıca hedeflerden olmuştur. Bununla beraber uygulamalarda diğer ele alınan konular ise, turizm sektörünün geliştirilmesi, kırsal alanların daha verimli bir biçimde kullanımı, ormancılık, balıkçılık, madencilik gibi diğer ekonomik sektörlerin geliştirilmesi olmuştur. 1994-1999 yılları arasında geliştirilmeye başlayan politika ve stratejilerle beraber 2000-2006 yılları için sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya yönelik kalkınma planı hazırlanmış ve stratejiler tanımlanmıştır (ERM, 1999; Jackson, 2000).

3.1.3. Western Australia (Batı Avustralya) – Avustralya

Batı Avustralya, Avustralya’nın yüzölçümü bakımından en büyük eyaletidir. Bölgenin toplam nüfusu 2.565.600 kişidir. Bu nüfusun 2.021.200 kişisi ise ana kent olan Perth’te yaşamaktadır. Bölgenin genel doğal-ekonomik karakterini, enerji, tarımsal üretim ve kıyı turizmi oluşturmaktadır. Bölge özellikle önemli biyolojik çeşitliliğe sahip alanları ve kıyı bölgeleri ile doğal açıdan önemli değerlere sahiptir (GWA, 2003, Newman, 2005).

2001 yılında orman alanlarındaki kontrolsüz kesimlerin durdurulması ve bölgesel ölçekte çevresel sorunlara yönelik çözümlerin oluşturulabilmesi için Batı Avustralya'da bölge ölçeğinde sürdürülebilirlik ile ilgili stratejilerin oluşturulmasına yönelik çalışmalar başlamıştır. Bu stratejilerin üretilmesinde temel bakış açısı ise, sosyal ve ekonomik yapı göz ardı edilmeden çevresel sorunlara uygun çözümlerin getirilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması olmuştur. Ayrıca oluşturulan bu stratejiler ile ulusal ölçekte ve yerel ölçekte üretilen stratejiler arası bağlantıyı sağlayacak ve bölgesel yönetimi düzenleyecek çerçevenin oluşturulması da amaçlanmıştır. Buna göre altı temel politika alanında (yönetim, küresel katkı, doğal kaynaklar, yerleşimler, toplum ve iş) ve 42 alt başlıkta stratejiler, göstergeler ve hedefler tanımlanmıştır. Buna göre ilk çalışmalar 2001 yılında tamamlanmış nihai olarak ise eyalet sürdürülebilir strateji planı 2003 yılında kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir (GWA, 2003; Newman, 2005).

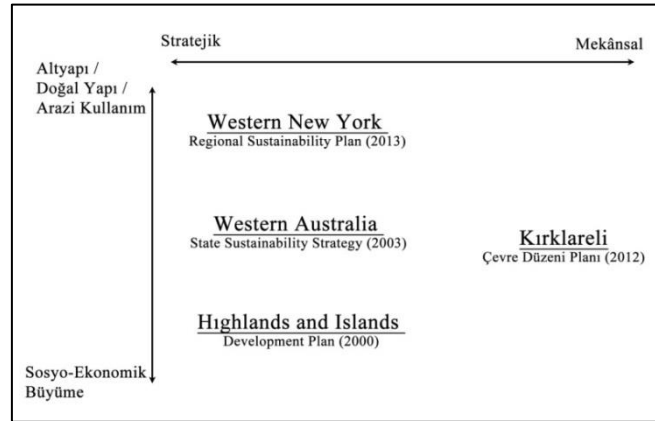
3.1.4. Kırklareli - Türkiye

Kırklareli, Trakya bölgesinin Bulgaristan ile sınırını oluşturan illerinden biridir. Trakya bölgesinin (TR21- Edirne-Tekirdağ-Kırklareli) toplam nüfusu 1.427.079 kişi olup, Kırklareli bölgesinde ise toplam nüfusun 343.723 kişisi yaşamaktadır (www.tuik.gov.tr). Bölgenin genel ekonomik karakterini, imalat sanayi, tarım, ormancılık oluşturmaktadır. Bölge özellikle, ülke genelinde sahip olduğu Istranca Ormanları, Longoz Ormanları Milli Parkı ve diğer tarihi-doğal milli parkları ile ön plana çıkmaktadır

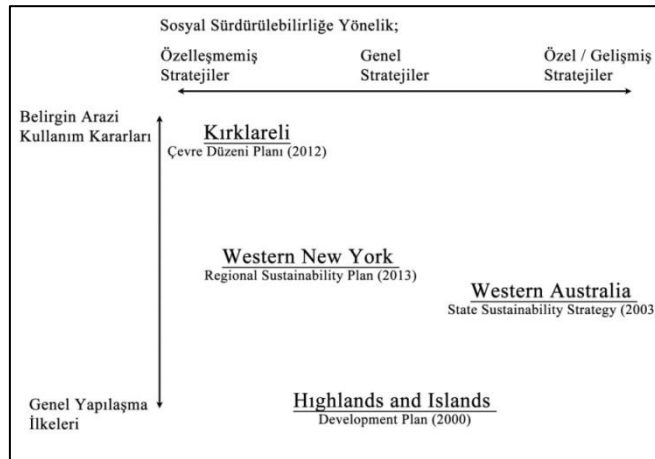
1996'lı yıllarla beraber Trakya'nın bugünü ve geleceği için yapılması gerekenlerin tartışılmaya başlanmış ve bu konuda sempozyumlar yapılmıştır. Bu süreç sonucunda ise, Trakya bölgesi için bir bölgesel kalkınma planının yapılması zorunlu görülmüştür. Buna göre yapılacak olan planın ana temel amacı ise ekolojik dengeyi esas alarak başta tarım ve sanayi olmak üzere tüm sektörler arasında dengeli, sağlıklı ve sürekli ilişkiler oluşturacak bir kalkınma modelinin oluşturulması ve gerçekleştirilmesi şeklinde belirlenmiştir (TMMOB-MMO, 1999). Bu kapsamda ise 1999 yılında Çevre Bakanlığı ve Trakya Üniversitesi arasında Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı protokolü imzalanmıştır (TMMOB-MMO, 1999). Bu süreçten sonra ise Trakya'nın mevcut durumu, gelecekte oluşabilecek durumlar, tehditler ve kullanılabilir potansiyeller, bölge planlamasının temel konuları, uygun planlama modelinin oluşturulması ile ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 2004 yılında 1/100000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı onaylanmış ancak bu dönem Kırklareli için 1/25000 ölçekli alt bölge planları hazırlanmamıştır. 2006 yılında ise ilgili planın revizyonu yapılmak üzere Trakya Kalkınma Birliği (TRAKAB) ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) arasında protokol yapılmış ve İstanbul Metropolen Planlama (İMP) Bürosu aracılığı ile revizyon bölge plan çalışmaları başlamıştır. Buna göre yeni planda, sürdürülebilirliğin sağlanması, kırsal kalkınma ve nüfus kaybının önlenmesi, düzenli sanayi gelişiminin sağlanması ve ulaşım bağlantıları ile destekli işlevsel koridorların oluşturulması temel ilkeler olarak belirlenmiş ve bu kapsamda revizyon bölge planı hazırlanarak 2009 yılında yürürlüğe girmiştir (1/100000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu, 2009). Buna bağlı olarak Kırklareli ili için 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hazırlanmış, ilgili planda üst ölçekli plan kararlarına bağlı olarak çevresel-ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğe yönelik stratejiler, kararlar ve hedefler tanımlanmış ve ilgili plan 2012 yılında yürürlüğe girmiştir (1/25000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu, 2012).

3.2. Uygulamalarda Sürdürülebilirliğe Yönelik Geliştirilen Politika Ve Stratejilerin Karşılaştırmalı İncelenmesi

Planlarda sürdürülebilirliğe yönelik geliştirilen stratejilerin kapsam ve içerikleri incelenmeden önce ilgili planlar temel odakları ile planlama anlayışları (Şekil 3) ve arazi kullanıma ilişkin detay içeriği ile sosyal sürdürülebilirliğe yönelik strateji geliştirebilme düzeyleri (Şekil 4) bakımından sınıflandırılmıştır. Yapılan sınıflandırmalar incelendiğinde; geleneksel (mekânsal) planlama anlayışına sahip olan, Kırklareli Çevre Düzeni Planı'nın (KÇDP) arazi kullanıma yönelik belirgin kararlara sahip olmasına karşın sürdürülebilirliğin en önemli boyutlarından biri olan sosyal boyutuna yönelik gelişmiş stratejileri sunmadığı görülmektedir. Buna karşın, stratejik planlama anlayışına sahip Western Australia Eyalet Sürdürülebilir Strateji Planı (WAESS), Highland and Islands Kalkınma Planı (HISK) ve Western New York Bölgesel Sürdürülebilirlik Planı (WNYBS) geleneksel anlayışa göre, sosyal sürdürülebilirliğe yönelik daha tanımlı stratejiler sunmaktadır. Bu açıdan incelendiğinde, stratejik anlayışa sahip planların, sürdürülebilirliği sağlamada en önemli ana başlıklardan biri olan sosyal boyutu düzenleyecek kararları geliştirme açısından daha başarılı olduğunu söylemek mümkündür.



Şekil 3: Planlama Yaklaşımı ve Temel Odak Konularına Göre Planların Sınıflandırılması



Şekil 4: Arazi Kullanıma İlişkin Detay İçerik ve Sosyal Sürdürülebilirliğe Yönelik Strateji Geliştirme Düzeyleri Bakımından Planların Sınıflandırılması

WAESS, HISK ve WNYBS örneklerinde sürdürülebilirliğe yönelik getirilen ortak stratejiler/temel kararlar ise şu şekildedir:

Tablo 1: Dünya Örneklerinde Sürdürülebilirliğe Yönelik Oluşturulan Stratejiler ve Temel Kararlar
(Kaynak: ERM, 1999; GWA, 2003; NYSERDA, 2013).

Tema	No	Stratejiler ve Temel Kararlar
Yönetim	1	Bölge planlamayı geliştirecek teknik yardım, sürdürülebilir finansman ve işbirliği fırsatlarının geliştirilmesi
	2	Şehirlerde ve alt bölgelerde bölgesel sürdürülebilirlik stratejilerine uygun olarak proje ve programların üretilmesi
	3	Tarım işletmelerinin maliyet, risk yönetimi gibi konularda geliştirilmesi, çiftçilerin enerji verimli tarım uygulamaları ve sürdürülebilirlik konularında bilgilendirilmesi ve desteklenmesi
	4	Su sistemleri ve altyapı ile planlama arasında bağlantıların kurulması, bu konula ilgili kararların bölgesel sürdürülebilirlik stratejilerine dâhil edilmesi ve plan şemaları, eylem planları gibi araçların oluşturulması
	5	Yönetimlerin atık üretiminin azaltılmasına yönelik eylem planlarını hazırlamaları konusunda desteklenmesi, geri dönüşüm / yeniden kullanma gibi aktivitelerin teşvik edilmesi ve halkın bu konuda bilgilendirilmesi
	6	Bölgesel ve yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik ve sosyal yapı öncelikli proje ve hizmetleri desteklemesi ve bu konu ile ilgili ortaklıklar kurması
	7	Proje tasarım ve uygulama süreçlerinde aktif katılımın sağlanması, yönetim-toplum-özel sektör arası işbirliği ve ortaklıkların kurulması
	8	Ekonomik ve sosyal faktörleri de ele alacak entegre sürdürülebilirlik değerlendirmeleri için yönetim kapasitesinin geliştirilmesi
	9	Bölge özelinde stratejik planların hazırlanması, sürdürülebilirliğe yönelik temel göstergelerin belirlenmesi
	10	Sürdürülebilirlik ile ilgili konularda (enerji, tarım, su kaynakları vb.) araştırmaların yapılması
Doğal Kaynaklar ve Atık Yönetimi	11	Enerji verimlilik programlarının ve alternatif enerji kaynakları kullanımının teşvik edilmesi, enerji verimliliğine yönelik bölgesel stratejilerin geliştirilmesi ve izlenmesi
	12	Enerji üretim sistemlerinde yenilenebilir kaynakların kullanımının teşvik edilmesi; güneş, rüzgâr, jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik gerekli teknolojik donanımların kurulması
	13	Tarım ve ormancılıkta üretilen yan ürünleri yakıt kaynağı olarak kullanabilecek enerji üretim programlarının oluşturulması
	14	Arazi kullanım ve ulaşım ile ilgili hazırlanacak planlarda hava kirliliğini azaltmaya yönelik hükümlerin getirilmesi, yakıt çeşitliliğinin artırılması, sera gazı emisyonunun azaltılmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi
	15	Havzalarda sürdürülebilirlik ile ilgili stratejilerin oluşturulması, su altyapısı ve su korunumu hakkında eğitimler verilmesi
	16	Mevcut su sistemlerindeki iyileştirmeler ile altyapı verimliliğinin artırılması
	17	Yağmur suyu ve yüzey akışlarını yönetebilmek için doğal sistem ve arazilerin korunması ve iyileştirmelerin yapılması
	18	Organik malzemelerin geri dönüşümünü daha verimli kılacak altyapı uygulamalarının hazırlanması
	19	Yapı yapım ve yıkım sırasında çıkan malzemelerin yeniden kullanımının ve geri dönüşümünün teşvik edilmesi, imalat sektöründe bu malzemelerin kullanımına yönelik teşviklerin uygulanması
	20	Biyolojik çeşitliliğin korunması, bu konuda stratejik planların, rehberlerin ve yönetim ortaklıklarının oluşturulması; biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğine yönelik kararların oluşturulması
Yapılı Çevre ve Arazi Kullanım	21	Mevcut arazi kullanım strateji ve kararlarının sürdürülebilirlik ilkelerine göre revize edilmesi, gerekli araçların oluşturulması
	22	Belediyelere teknik yardım ve finansman sağlayarak, terk edilmiş/ atıl durumda kalmış alanların ve yapıların yeniden kullanımı ve canlandırılması, buna yönelik strateji ve teşviklerin oluşturulması
	23	Atıl durumda kalmış tarihi bölgelerin, kahverengi alanların ve ana caddelerin canlandırılması ve iyileştirmelerin yapılması
	24	Yerel ölçekte kamusal alan ve ağları entegre edecek, karma kullanıma sahip konut ve ticaret bölgelerinin oluşmasını sağlayacak, doğaya ve ekolojik yapıya karşı hassas kentsel tasarım rehberlerinin oluşturulması
	25	Mevcut yağış stoğunda iyileştirmelerin (enerji verimli yapı tasarım rehberlerinin oluşturulması ve kamusal yapıların bu rehberlere göre inşa edilmesi, yapılarda sürdürülebilirliğe yönelik minimum standartların belirlenmesi, yeni yapılacak yapılarda karma işlevlerin oluşturulması) yapılması
	26	Bölgesel ölçekte tarıma yönelik standartların belirlenmesi, sürdürülebilir tarım uygulamaları için kırsal alanları korumaya yönelik planların hazırlanması, mevcut planların bu yönde revize edilmesi
	27	Bölgesel ölçekte orman alanlarının korunması, gerekli eylem planlarının yapılması

	28	Bölgesel kıyı alanlarına kamusal erişimi sağlayacak ve kıyı alanlarını yapılaşma baskılarına karşı koruyacak sürdürülebilir planların ve stratejilerin hazırlanması
	29	Otobüs, raylı sistemler ve bisiklet gibi farklı ulaşım türlerini entegre edici alternatif ulaşım programlarının oluşturulması
	30	Elektrikli araç, hidrojen yakıt, bio-dizel gibi temiz yakıt türlerinin kullanımının teşvik edilmesi, buna yönelik yakıt istasyonları vb. tesis projelerinin oluşturulması
	31	Araç kullanımının azaltılması bu kapsamda trafik verimlilik ve optimizasyon çalışmalarının yapılması, yerel ölçekte yaya ve bisikletlilere yönelik yol düzenlemelerinin yapılması
Sosyo-Ekonomik Yapı	32	İşletme ve endüstrilere yönelik enerji verimlilik programlarının hazırlanması, bio-enerji gibi alternatif enerji kaynaklarının üretiminin teşvik edilmesi ve karbon salınımı azaltıcı hükümlerin getirilmesi
	33	Küçük-orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, çiftçilerin ve tarım işletmelerinin bölgesel ölçekte birbirileri ile bağlanması ve tüm bu konularda gerekli ortaklık ve işbirliklerinin kurulması
	34	Tarım işletmelerine yönelik teşvik ve girişimcilik programlarının oluşturulması
	35	Bölgedeki işletme ve endüstrilerde geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımının teşvik edilmesi
	36	Sosyal dezavantajların azaltılması ile ilgili kurumlar arası ortaklıkların oluşturulması, sosyal içerme politikalarının desteklenmesi, toplumsal sürdürülebilirliğe yönelik ayrımcılıkla, eşitsizlikle mücadele vb. konularda programların oluşturulması
	37	Herkesin yerel ekonomiye eşit bir şekilde katılımının sağlanması, istihdam fırsatlarından herkesin eşit bir şekilde faydalanmasının sağlanması
	38	Formel ve enformel eğitim stratejilerinde sürdürülebilirlik ile ilgili konuların dahil edilmesi

KÇDP örneğinde sürdürülebilirliğe yönelik getirilen ortak stratejiler/temel kararlar ise şu şekildedir:

Tablo 2: Türkiye Örneğinde Sürdürülebilirliğe Yönelik Oluşturulan Stratejiler ve Temel Kararlar (Kaynak: 1/25000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Plan Açıklama Raporu, 2012).

Tema	No	Stratejiler ve Temel Kararlar
Çevresel Sürdürülebilirlik	1	Su kaynaklarının kalitesi ve sürdürülebilirliği açısından yer üstü ve yer altı su kaynaklarının korunması, yer altı suyu aşırı çekim alanları ve erozyon tehlikesi içeren alanlar için özel müdahale önlemlerinin oluşturulması; taşkın ve heyelan alanların özel yapılaşma şartlarının getirilmesi
	2	Ulusal ve uluslararası derecede öneme sahip olan ekosistemler için hassas koruma-kullanma dengelerinin oluşturulması; bu alanların yerleşime kapatılması ve bununla beraber ekosisteme zarar verecek nitelikteki projelerin ilgili hassasiyette revize edilmesi
	3	Ekonomik ve toplumsal gelişmenin çevre ile uyum içinde sağlanması ve çevresel değerler üzerinde yaratılacak zararların en aza indirgenmesi için gerekli önlemlerin alınması
	4	Orman varlığı bulunan ancak henüz orman kadastro tamamlanmamış alanlar için gerekli çalışmalar ile beraber orman alanları içine dahil edilmesi, 2B vasfındaki arazilerin ve orman kadastro bulunmamasına rağmen üstünde orman bitki örtüsü bulunan alanların ekolojik olarak ormanla bütünleştirilecek alanlar olarak belirlenmesi ve bu karara yönelik gerekli uygulamaların yapılması
	5	Tarımsal üretim ve kullanım potansiyeli yüksek tarım topraklarının, tarım dışı amaçlar için kullanımının engellenmesi; tarımsal faaliyetlerin devam ettiği 2B alanlarının tarımsal arazileri olarak tanımlanması
	6	Tarım topraklarında, ekolojik tarım faaliyetlerinin teşvik edilmesi, ekolojik tarıma uygun olmayan alanlarda ürün çeşitliğinin artırılması; tarım ilacı ve gübre gibi kimyasal bileşenlerden üretim sürecinin arındırılması; tarımsal arazi kullanım planlarının hazırlanması; küçük parselli tarım topraklarında toplulaştırma çalışmalarının yapılması ve sulama projeleri ile verimliliğin artırılması
	7	Tarımsal faaliyetlerin çekici kılınması amacıyla, belirlenen tarım alanların agro-turizm gibi turistik faaliyetlerin desteklenmesi
	8	Mera ıslah projelerinin hazırlanması; küçük parselli mera alanlarında arazi toplulaştırma işlemlerinin hazırlanması ve verimliliğin artırılması
	9	Baraj, gölet gibi yer altı suları için koruma kuşaklarının oluşturulması ve buna bağlı olarak gerekli uygulamaların/düzenlemelerin yapılması; yeraltı suyu besleme alanlarında düşük yoğunluklu yapılaşma koşullarının sağlanması, mevcut yapıların bu kapsamda rehabilite edilmesi ve mevcut ekosistemin korunmasına yönelik önlemlerin alınması
	10	Atık su sorununa çözüm olarak, kanalizasyon altyapısının rehabilite edilmesi ve yeni gelişme

	alanlarında altyapı sorunlarının çözülmesi; arıtma tesislerinin oluşturulması ve buna yönelik gerekli yasal-yönetimsel uygulamaların yapılması; yağış sularının drenajının sağlanması; yeraltı su kaynaklarını kullanımının denetim altına alınması
	11 Doğal eşikleri aşan, ihtiyaç fazlası gelişme alanlarının planlama sürecine dâhil edilmemesi; bu alanlarda ilgili fonksiyon değişikliklerinin yapılması ve mekânsal gelişim baskılarının azaltılması; tarım dışı kullanım izni alınmış ancak diğer fonksiyonlar için kullanılmamış alanların tarımsal açıdan korunacak alanlar olarak yeniden projelendirilmesi
Toplumsal Sürdürülebilirlik	12 Nüfus kaybının önlenmesi için yeni istihdam olanaklarının oluşturulması; kır-kent dengesinin sağlanması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi
	13 Sınır ötesi ilişki ve işbirliklerinin gelişmesini sağlayacak projelerin uygulanması; bu amaca yönelik üretim kanallarının geliştirilmesi
	14 Çevre merkezlerden gelen gelişim baskılarını ve insan akışını durdurmak gerekli noktalarda yeni merkezlerin oluşturulması; yeni oluşturulan merkezlerin gerekli donatılarla desteklenmesi
	15 Meskûn alanlarda ilgili nüfusun kullanımına yanıt verecek nitelikte donatıların oluşturulması, mevcut yapı stoğunun kalitesi, dokusu, işlevi ve arazinin jeolojik yapısına göre gerekli koruma/iyileştirme gibi projelerin oluşturulması ve uygulanması; alt ölçekli planlama çalışmalarında AB Kentli Hakları Deklarasyonu'nda belirtilen maddelerin dikkate alınması
	16 Gelişme konut alanlarının belirlenen jeolojik risk sınırlarına göre yeniden ele alınması ve gereken noktalarda arazi kullanıma yönelik revizelerin yapılması
	17 Köy alanları için gerekli plan çalışmalarının yapılması; kırsal karakterin korunmasına yönelik gerekli uygulamaların yapılması
	18 Yerleşik alanlar içinde hava koridorlarının oluşturulması bununla beraber rekreasyonel kullanımların artırılması; doğal eşikler arası ağaçlandırma çalışmaları ile tampon bölgelerin oluşturulması
	19 İl bütününde düzenli atık depolama tesislerinin oluşturulması bu kapsamda gerekli tesis alanlarının belirlenmesi; ilgili tesislerin kurulacağı alanlarda hava, su ve toprak kirliliğine ilişkin gerekli tedbirlerin alınması
	20 Doğal afetler sonucunda kullanılmak üzere afet iskân sahalalarının belirlenmesi, bu sahalalar için gerekli altyapı ve üstyapı ihtiyaçlarının karşılanması
	Ekonomik Sürdürülebilirlik
22 Dağınık gelişmiş, ortak yönetim ve denetim mekanizmasına sahip olmayan sanayi alanlarının ıslah edilerek denetim altına alınması; diğer alanlarda tarıma yönelik sanayi tesislerinin teşvik edilmesi	
23 Yer altı su kalite ve miktarını, buldukları bölgedeki flora ve faunayı olumsuz etkileyen sanayi faaliyetlerinin engellenmesi, düzenlenmesi; doğal eşikler üzerinde planlanan sanayi alanlarında gerekli arazi kullanım düzenlemelerinin yapılması	
24 Sanayi alanlarına ve bu alanlardaki üretime destek olacak lojistik ve depolama alanlarının oluşturulması	
25 İlgili merkezlerin konum ve kademelerine uygun olarak gerekli ticaret, konut dışı kentsel çalışma ve küçük sanayi sitesi alanlarının oluşturulması	
26 Turizm sektörüne yönelik mevcut potansiyellerin koruma/kullanma dengesi göz önünde tutularak değerlendirilmesi, turizm yapısını geliştirmeye yönelik stratejilerin oluşturulması; eko-turizm, agro-turizm, yat turizmi, doğa turizmi, arkeoloji ve kültür turizmi, sağlık turizmi, av turizmi gibi turizm çeşitlerine uygun alan ve tesislerin belirlenmesi	
Ulaşım	27 Karayolu, denizyolu ve demiryolu ağları arası bağlantıların sağlanması ve ulaşımda sürekliliğin oluşturulması; karayolları ile ilgili gerekli düzenleme ve geliştirmelerin yapılması; lojistiğe yönelik olarak demiryolu-liman bağlantılarının güçlendirilmesi

Buna göre, ilgili tablolar karşılaştırmalı bir biçimde incelediğinde;

- Yönetim ile ilgili konularda WAESS, HISK ve WNYBS örneklerinde ilgili idari yapılanmaya da bağlı olarak, bölgesel yönetime yönelik tanımlı stratejiler sunduğu görülmektedir (Tablo 1: 1-10 no arası maddeler). Ancak KÇDP örneğinde bölgesel yönetime yönelik herhangi bir atıf yapılmadığı, bölge planında getirilen kararların uygulanmasının yerel belediyelere bırakıldığı görülmektedir.
- Çevresel sürdürülebilirlik konusunda incelemeler yapıldığında; tarım alanlarının korunması, yer altı ve yer üstü su kaynaklarının korunumu, orman-mera alanlarının korunumu konularında WAESS, HISK, WNYBS ve KDÇP örneklerinde benzer kapsamda stratejilerin geliştirildiği görülmektedir. Ancak WAESS, HISK, WNYBS

örneklerinde enerji verimliliğinin sağlanması, alternatif yenilenebilir enerji kaynaklarının (rüzgar, güneş, bio-enerji, jeotermal gibi) kullanımı, hava kirliliğinin azaltılması, sera gazı emisyonunun azaltılması dolayısı ile iklim değişikliğine yönelik uygulamaların geliştirilmesi, organik malzemelerin, yapı yapım ve yıkım sürecinde ortaya çıkan atık ürünlerin geri dönüşümlerinin/yeniden kullanımlarının sağlanması, atık yönetiminin oluşturulması gibi birebir mekânsal olmayan konularda güçlü stratejilerin geliştirildiği görülmektedir (Tablo 1: 11-12-13-14-18-19 nolu maddeler). Buna karşın KDÇP örneğinde ise, yukarıda açıklanan birebir mekânsal olmayan ancak ulusal/bölgesel/yerel ölçekte ele alınması gereken konularda ya herhangi bir strateji geliştirilmediği ya da geliştirilen stratejilerin zayıf nitelikte olduğu görülmektedir. Özellikle bu konular ile ilgili stratejilerin oluşturulmamasının çevresel sürdürülebilirliği tam anlamıyla sağlayamayacağını da söylemek mümkündür. Arazi kullanım özelinde incelemeler yapıldığında; WAESS, HISK, WNYBS örneklerinde alt ölçek planlama çalışmalarına yön gösterecek tanımlı arazi kullanım ve yapılaşma stratejilerinin oluşturulduğu görülmektedir. Buna göre ilgili stratejilerde, mevcut yapı stoğunda yapılacak iyileştirmelerin kapsamı, yeni yapılacak yapılar için standart ve kriterler, atıl durumda kalmış bölgelerde yapılacak uygulamaların kapsamı, yerel ölçekte arazi kullanıma yönelik yapılacak uygulamaların kapsam ve çeşitleri (tasarım rehberleri, eylem planları vb.) alt ölçek planlar ile ilişkiyi kuracak şekilde tanımlanmıştır (Tablo 1: 21-25 no arası maddeler). KDÇP örneğinde ise; mevcut yapı stoğuna, gelişme konut alanlarına ve arazi kullanıma ilişkin genel ilkelerin tanımlandığı ancak stratejilerin dünya örneklerinden farklı olarak alt ölçek uygulamalar ile ilişkiyi sağlamada zayıf güce sahip olduğu görülmektedir (Tablo 2: 14-18 no arası maddeler).

- Ekonomik sürdürülebilirlik konusunda incelemeler yapıldığında; WAESS, HISK, WNYBS örneklerinde işletme ve endüstrilere yönelik üretim sürecine dair bazı kararların getirildiği (enerji verimlilik, alternatif enerji kullanımı, üretim sürecinde geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımı gibi) görülmektedir. Bununla beraber, küçük ve orta ölçekli ticari işletmeler, tarım işletmeleri ve endüstrilerin bölgesel ölçekte ortaklıklar, işbirlikleri ile birbirine bağlanması ve bu sayede bölgesel ölçekte ekonomik gelişimin hedeflendiği görülmektedir (Tablo 1: 3-32-33-34-35 nolu maddeler). KDÇP örneğinde ise, ekonomik gelişimin sanayi alanlarının düzenlenmesi ve tarıma yönelik sanayi alanlarının (tarım alt bölgeleri ve tarım organize bölgeleri) kurulması üzerinden hedeflendiği görülmektedir. Özellikle sanayi atıkları nedeni ile yer altı ve yer üstü su kaynaklarında kirlenmeler görülen Trakya bölgesinde sanayi alanlarının düzenlenmesi en gerekli stratejilerden biri olsa da ekonomik sürdürülebilirliğin sadece mekânsal üretim tesislerinin düzenlenmesi ile sağlanamayacağını da söylemek mümkündür.
- Sosyal sürdürülebilirlik konusunda incelemeler yapıldığında; WAESS, HISK, WNYBS örneklerinde sosyal dezavantajların azaltılması, toplumsal eşitsizlikle mücadele edilmesi, toplumdaki tüm kesimlerin hizmetlerden ve iş olanaklarından eşit bir şekilde yararlanmasına dair temel stratejilerin ele alındığı görülmektedir (Tablo 1: 36-37 nolu maddeler). Ancak KDÇP örneğinde ise, bu tip sosyal sürdürülebilirliğe yönelik stratejilerin oluşturulmadığı veya zayıf nitelikte olduğu görülmektedir, sosyal sürdürülebilirlikle ilgili ele alınan konuların ise arazi kullanım ve yapı stoklarında yapılacak müdahaleler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Tablo 2: 12-20 no arası maddeler). Bu açıdan bakacak olursak, KDÇP örneğinde sosyal sürdürülebilirliğin tam olarak ele alınmadığını, sosyal yapı ile ilgili sadece mekânsal konularda stratejilerin geliştirildiğini söylemek mümkündür.

Buna göre ilgili karşılaştırmalar sonucu getirilen nihai yorumlar sonuç bölümünde aktarılacaktır.

4. SONUÇ

Bu çalışmada farklı yaklaşımlarla hazırlanan bölge planlarında sürdürülebilirlik konusunun ele alınışı ve sürdürülebilirliğin planlama ile entegrasyonu incelenmiştir. İlgili bölge plan örnekleri incelendiğinde de mekânsal (geleneksel) planlama anlayışına sahip örneklerde (KDÇP), stratejilerin genel itibarı ile mekân üzerinde tesis ve aktivitelerin yerini belirlemek ve mekânsal gelişim kararları oluşturmak üzerinde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Önceki bölümlerde elde edilen sonuçlarla beraber ele alındığında, mekânsal anlayışa sahip bölge planlarında sürdürülebilirlik ile ilgili kimi etmenlerin kapsam dışı kaldığını söylemek mümkündür. Buna karşıt olarak stratejik anlayışa sahip örneklerde ise (WAESS, HISK, WNYBS), bölge planlamaya esneklik ve çeşitlilik katarak, farklı yaklaşımları ele alan bir yapının olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğe yönelik daha gelişmiş kararların oluşturulduğu da görülmektedir. Bu açıdan stratejik anlayışa sahip planların sürdürülebilirliği daha güçlü bir şekilde ele aldığı ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, sürdürülebilirliğin sadece alt ölçek uygulamalar ile sınırlanamaz yapısı, bölgesel ölçekte uygulamaların oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Bölgesel sürdürülebilirliğin sağlanması; bölgesel ölçekte sürdürülebilirliğe yönelik mekânsal ölçekte sınırlı kalmayan stratejilerin geliştirilmesi, bölgesel aktör ve dinamikler arası ortaklıkların ve katılımın oluşturulması, farklı bölgesel kurumlarca hazırlanan stratejik bölge planları ile merkezi kurumlarca hazırlanan bölge planlarının birbirleri ile ilişkilendirilmesi durumunda tam olarak sağlanabilecektir. Bununla beraber mevcut mevzuatımızdaki mekânsal bölge planlama yaklaşımı ile dünya örneklerinde görülen stratejik bölge planlama yaklaşımının bir araya getirilmesi ve iki yaklaşımın da planlama sürecinde ele alınması, bölgesel sürdürülebilirliğin sağlanmasında bir diğer önemli konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. KAYNAKLAR

- 1/25000 Ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Plan Raporu.* (2012).
- Anand, S., Santos, J. (2011): *Best Practices in State and Regional Planning*. New Jersey Future. Erişim Tarihi: 21.08.2015, <http://www.njfuture.org/>
- Collados, C., Duane, T. P. (1999): Natural capital and quality of life: a model for evaluating the sustainability of alternative regional development paths. *Ecological Economics*, 30(3): 441–460.
- Counsell, D., Houghton, G. (2002): *Sustainability Appraisal of Regional Planning Guidance: final report* (ODPM Research Report). Hull: The University of Hull - Department of Geography.
- Çetinkaya, F., Görür, N. (1995): Sürdürülebilir Kalkınmada Katılım ve Planlamanın Önemi. *Planlama*, 3(4): 16–21.
- Çetin, M. (2006): Teori ve Uygulamada Sürdürülebilir Kalkınma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1): 1–20.
- Demiral, B. (2005): Sürdürülebilir Kentler ve Bölge. *Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler: Riskler ve Fırsatlar 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu* içinde (ss. 252–260). İstanbul: TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.
- Dimitriou, H., T., Thompson, R. (2008a): Introduction. *Strategic Planning for Regional Development in the UK: A review of principles and practices* içinde (ss. 3–10). New York: Routledge.

- Dimitriou, H., T., Thompson, R. (2008b): Strategic thought and regional planning: the importance of context. *Strategic Planning for Regional Development in the UK: A review of principles and practices* içinde (ss. 66–91). New York: Routledge.
- Dühr, S. (2005): Spatial policies for regional sustainable development: A comparison of graphic and textual representations in regional plans in England and Germany. *Regional Studies*, 39(9): 1167–1182.
- ERM. (1999): *Sustainable development in the Highlands and Islands of Scotland: final report*. Edinburg: Environmental Resources Management.
- Firidin Özgür, E. (2009): Stratejik Planlamada Kentsel Projeler. *Stratejik Yönetim Dergisi*, (1): 45–49.
- GWA. (2003): *The Western Australian State Sustainability Strategy*. Western Australia: Government of Western Australia. Erişim Tarihi: 05.09.2015, <http://www.nrm.wa.gov.au/nrm-in-wa/key-publications/wa-state-sustainability-strategy.aspx>.
- Jackson, T. (2000): *Sustainability Appraisal of Regional Development Assistance in Remote Rural Economies: The Case of the Scottish Highlands and Islands*. Scotland: Geddes Center For Planning Research University of Dundee.
- John, P.; A. Whitehead (1997): The renaissance of English regionalism in the 1990s. *Policy and Politics* 25, 7–17.
- Jones, M., MacLeod, G. (2004): Regional Spaces, Spaces of Regionalism: Territory, Insurgent Politics and the English Question. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 29(4): 433–452.
- Lafferty, W. M. (2001): *Sustainable Communities in Europe*. Newport Beach, CA: Earthscan Publications Ltd.
- Martins, M. R. (1986): *An organisational approach to regional planning*. Aldershot, Hants, England ; Gower.
- McEvoy, D., Ravetz, J. (2001): Toolkits for regional sustainable development. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 19(2): 90–93.
- Metropolitan Council. (2006): *Regional Development Framework*. Minnesota.
- Moss, T., Fichter, H., Institute for Regional Development and Structural Planning, European Commission vd. (2000): *Regional pathways to sustainability: experiences of promoting sustainable development in structural funds programmes in 12 pilot regions*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Newman, P. (2005): Regional sustainability: Principles and practices with a case study on Western Australia. İçinde *Handbook of sustainability Research*. Frankfurt: Peter Lang Pub Inc.
- Özer, A. Ö. (1995): Güncel Bir Tartışma Sürdürülebilir Kalkınma. *Planlama*, 3(4): 21–27.
- Özmen, F. (2004): *Yeni Bölgecilik Anlayışı ve Kalkınma Ajansları -Küreselleşme Sürecinde Dünya’da ve Türkiye’de Yeni Bölgecilik Anlayışı ve Kalkınma Ajansı Uygulamaları- (Yüksek Lisans Tezi)*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Polat, E. (2010): Planlamada Yeni Bir Paradigma Baskısı: Stratejik Mekânsal Planlama (SMP). *Çağdaş Yerel Yönetimler*: 19(4), 1–18.
- Poloncarz, M. (2013): *Initiatives for a Smart Economy*. Erie County, New York. Erişim Tarihi:30.08.2015, <http://www.erie.gov>
- Smith, S. P., Sheate, W. R. (2001): Sustainability Appraisals of Regional Planning Guidance and Regional Economic Strategies in England: An Assessment. *Journal of Environmental Planning and Management*, 44(5): 735–755.
- Spindler, M. (2002): New regionalism and the construction of global order [Working or Discussion Paper]. Erişim Tarihi: 30.08.2015, <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/research/workingpapers/2002/wp9302.pdf>

NYSERDA. (2013): *Western New York Regional Sustainability Plan*. New York.

TMMOB-MMO. (1999): *Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu III - Bildiri Kitabı*.
Edirne.

TRAKYAKA. (2010): *TR21 Bölge Planı (2010-2013)*. Tekirdağ

Yaro, R., Hiss, T. (1996): *A Region at Risk: The Third Regional Plan For The New York-New
Jersey-Connecticut Metropolitan Area* (First Edition). Washington, D.C: Island Press.